

Interpretační plán Domu přírody Beskyd

návštěvního střediska chráněné krajinné oblasti Beskydy

Lokalita: Morávka – Vlaské

Návrh Domu přírody Beskyd od Vlaské, z.s.

Zpracovatel: Ing. Dalibor Kvita,

Recenzent: Ing. Vojtěch Bajer

Obsah

Lokalita Domu přírody Beskyd v Morávce - kontext turistických tras	2
Obsah	3
O dokumentu	4
Interpretační plán Domu přírody Beskyd – Plánovací část	5
Účel a cíle interpretace	5
Účel interpretace v DP Beskyd	5
Cíle interpretace v DP Vlaské.....	5
Cílové skupiny.....	7
Klíčová sdělení.....	8
Hlavní sdělení CHKO Beskydy	8
Díličí sdělení pro Dům přírody Beskydy.....	8
Prostředky interpretace	10
Návrh prostředků	10

O dokumentu

Zadavatel dokumentu:

Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, organizační složka státu (dále AOPK ČR)
Kaplanova 1931/1, 148 00 Praha 11 – Chodov
v Beskydech zastoupena: AOPK ČR Regionální pracoviště Správa CHKO Beskydy

(dále v textu Správa CHKO Beskydy)

Hlavní spolupracující subjekt a budoucí investor Domu přírody Beskyd:

Vlaské, z. s.
Morávka 200, 739 04
(dále v textu Vlaské)

Interpretační plán (IP) Domu přírody Beskyd (dále jen DPB) byl zpracován v rámci tvorby Koncepce práce s návštěvníckou veřejností CHKO Beskydy (KPNV CHKO Beskydy) a je jeho samostatně použitelnou přílohou. IP je určen pro projekt DPB na základě uzavřené dohody o spolupráci mezi Vlaské z.s., obcí Morávka, Moravskoslezským krajem a Lesy ČR, s.p. ze dne 21.10.2016 a plánu péče CHKO Beskydy. Spolu s Jednotným architektonickým konceptem, manuálem pro navrhování návštěvníckých středisek AOPK ČR (VELKOVÁ 2014) bude sloužit jakožto základní podkladový materiál pro přípravu a realizaci návštěvníckého střediska CHKO Beskydy v rámci programu AOPK ČR Dům přírody. IP je zásadním východiskem pro koncepční řešení celého areálu a budovy DPB i pro tvorbu libreta chystaných vnitřních i vnějších expozic DP.

Dokument není vybaven analytickou částí, a to z důvodu, že vznikl jako součást KPNV CHKO Beskydy. Analytická část je součástí hlavního dokumentu - KPNV CHKO Beskydy. Interpretační plán obsahuje pouze plánovací a aplikační část týkající se DPB.

Dokument je zpracováván dle stanovené metodiky pro interpretační plány za účelem podání žádosti o finanční podporu záměru do OP ŽP (PO4, SC 4.1).

Interpretační plán Domu přírody Beskyd – Plánovací část

Účel a cíle interpretace

Účel interpretace v DPB

Účel interpretace v DPB je úzce svázán s účelem interpretace celého území CHKO Beskydy.

V rámci celého území CHKO je nejdůležitějším podnětem pro využití interpretace jako komunikační metody pro práci s návštěvníky snaha předcházet střetům zájmů ochrany přírody a krajiny s volnočasovými aktivitami a jejich komerčním využíváním. V případě již existujících negativních dopadů v území je pokud možno omezit. Interpretace má AOPK ČR pomoci s:

- usměrňováním pohybu návštěvníků v CHKO, zejména posilováním respektování klidových zón CHKO
- aktivním ovlivňováním očekávání návštěvníků (před i po příjezdu do území)
- směřováním návštěvníků k žádoucímu chování

Jedním z důležitých nástrojů interpretace v CHKO, kterým je možno na návštěvníky dlouhodobě působit, je připravovaný Dům přírody Beskyd. Účelem vzniku tohoto domu přírody je:

- nabídnout ve střední části CHKO Beskydy atraktivní interpretační a informační služby, které pomohou:
  - zvyšovat respektování klidových zón CHKO,
  - posilovat pocit spoluodpovědnosti za stav CHKO a působit na zodpovědné chování návštěvníků v celém území,
  - podpořit ochranu konfliktních a citlivých míst zejména ve střední části CHKO,
  - prezentovat a vhodným způsobem interpretovat hodnoty území,
- **nabídnout návštěvníkům v oblasti Morávky vhodné zázemí,**
- **zachytit část návštěvníků směřujících do klidové oblasti v masivu Trávného.**

Cíle interpretace v DPB

Obecným cílem interpretace v CHKO Beskydy, definovaným na základě zájmů a potřeb AOPK ČR a klíčových partnerů v území, je napomoci návštěvníkům území uvědomit si význam a krásu Beskyd včetně provázanosti historických, kulturních i přírodních souvislostí, které společně přispívají k její jedinečnosti; ocenit tuto jedinečnost i snahy o její uchování ze strany ochrany přírody, hospodářů i dalších subjektů, ztotožnit se s těmito snahami a umožnit tímto návštěvníkům přispět k ochraně a udržení jedinečnosti Beskyd.

Tento obecný cíl pro celé území CHKO je rovněž obecným cílem pro Dům přírody.

Obecný cíl je naplňován souborem cílů dílčích, které lze rozdělit do následujících skupin:

Cíle v oblasti vzdělávací

Uvědomit si jedinečnost a význam území v kontextu okolní krajiny i České republiky, pochopit důvody, které vedly společnost k ochraně tohoto území, i svou roli při snaze zachovat kvality tohoto území.

To znamená:

- uvědomit si, že Beskydy jsou rozsáhlá lesnatá horská oblast s typickou hospodářskou krajinou, kulturou a architekturou na západním okraji Karpat, jejíž současnou pestrost a krásu stovky let spoluutvářely síly přírody a horských hospodářů.
- pochopit, že bohatství území je v jeho diverzitě a lidé jsou spoluvůrci tohoto bohatství.
- pochopit, že vyhubené druhy a zničená stanoviště nedokážeme nahradit.
- uvědomit si, že otisk minulých dějů nacházíme v současném stavu krajiny i jejích obyvatel.
- uvědomit si, že příroda je jen jednou z částí toho, co tvoří Beskydy a jejich genius loci, dále je to rázovitost obyvatel, kultura, historie či práce současných i minulých hospodářů.
- uvědomit si, že AOPK ČR regionální pracoviště Správa CHKO Beskydy pomáhá udržet hodnoty území ceněné jak místními obyvateli, tak návštěvníky.
- pochopit, že hledání akceptovatelného postupu řešení situací ohrožujících hodnoty území je vždy komplikované a že přínos těchto rozhodnutí se mnohdy projeví až za mnoho desetiletí.
- uvědomit si, že příroda CHKO Beskydy přináší mnohé nepřímé ekonomické benefity uvnitř i vně území.

Cíle v oblasti emoční

Pocítit osobní sepjetí s jedinečnou krajinou Beskyd a probudit chuť pro území něco pozitivního udělat.

To znamená:

- pocítit respekt a úctu k silám přírody i k osudům a práci lidí, kteří spoluutvářeli i spoluutvářejí tuto krajinu.
- pocítit úctu k místům v horách, která jsou bez významných zásahů lidské činnosti.
- cítit potřebu přispět k zachování kouzla jedinečné krajiny i ducha Beskyd a být ochoten omezit své požadavky na některé služby a infrastruktury v území CHKO nebo se vzdát některých činností, které bych chtěl v území dělat.
- pocítit uspokojení z toho, že jsem svými činy či chováním přispěl k ochraně tohoto jedinečného území.
- (u místních obyvatel) pocítit hrdost na skutečnost, že jsem součástí živé krajiny Beskyd.

Cíle v oblasti postojů a chování

Respektovat vysokou hodnotu jedinečné krajiny Beskyd a osobně přispět k jejímu zachování pro další generace.

- ctít jedinečnost Beskyd jako hodnotu, která si zaslouží naši pozornost a ochranu.
- respektovat omezení vstupu do vybraných částí území, a tím umožnit jejich adekvátní ochranu.
- dodržovat omezení vjezdu motorových vozidel.
- respektovat omezování činností a pravidla chování v CHKO (např. nevjíždět na kolech na chodníky, kde je to zakázáno, nevstupovat do běžkařských tras, nesjíždět na kole či lyžích volným terénem, nepronikat do zajištěných jeskyní, neznečišťovat okolní prostředí...).
- respektovat noc jako čas, kdy je v horách potřebný klid a tma. Nerušit noční tmu a klid svými sportovními aktivitami.

- docílit kultivace vztahu návštěvníků k území tak, aby pocítili potřebu o území pečovat.

Cílové skupiny

Nelze předpokládat, že DPB bude sloužit všem potenciálním návštěvníkům střední části CHKO. Vzhledem k umístění a zaměření Domu přírody jsou pro DPB relevantní zejména následující cílové skupiny:

Organizované skupiny – zejména školy (výlety, školy v přírodě, lyžařské a turistické kurzy) a organizované skupiny seniorů či dětské oddíly jak na krátkodobých, tak na dlouhodobých pobytech. Jedná se o významné cílové skupiny, u kterých je sice míra aktuálního dopadu na území nižší, nicméně zejména u dětských skupin s předpokládaným dlouhodobým dopadem na péči o území.

Rodiny s dětmi – přistupujeme k nim jako k samostatné skupině, která má zcela specifické potřeby a očekávání a z hlediska interpretace je velmi důležitá. Jedná se jak o jednodenní návštěvníky, tak o vícedenní návštěvníky při pobytu v CHKO. Míra aktuálního dopadu na území je střední, dlouhodobý dopad na péči o území vysoký.

Turisti– skupinu společně tvoří jednodenní pěší výletníci, cykloturisté, běžkaři a milovníci pobytu v divočině (vícedenní přechody s přespáváním). Početně nejsilnější je skupina jednodenních (několikahodinových) pěších výletníků a cykloturistů. Naopak milovníci vícedenních pěších přechodů v kombinaci s přespáváním jsou ve skupině ve výrazné menšině. Míra aktuálního dopadu na území je střední, dlouhodobý dopad na péči o území je rovněž střední.

Vzhledem k lokalizaci a dosavadnímu charakteru práce partnera lze v budoucnu předpokládat nezanedbatelný podíl práce s cílovou skupinou, která sice není složena z klasických návštěvníků, nicméně se jedná o cílovou skupinu s velmi vysokým dopadem na péči o území jak současnou, tak budoucí. Jedná se o práci s místními obyvateli, a to zejména prostřednictvím realizace dlouhodobých i jednorázových aktivit cílených přímo na místní obyvatele realizovaných v širším areálu lokality Vlaské.

Klíčová sdělení

Vzhledem k rozsáhlosti a různorodosti území CHKO Beskydy je velmi problematické definovat jednoduché a stručné hlavní sdělení pro celou CHKO. V závislosti na přírodních a kulturních podmínkách lze území zhruba rozdělit na severní, střední a jižní část (Mapa II). Každá z těchto částí nese svá specifická dílčí sdělení vyplývající z těchto podmínek. Rozdělení jednotlivých částí není striktní, nacházejí se zde přechodové zóny odpovídající přibližně přechodovým zónám v přírodních i kulturních podmínkách. Výjimkou jsou dílčí sdělení týkající se celé plochy CHKO, jimž se věnujeme přednostně.

Hlavní sdělení CHKO Beskydy

Hlavní sdělení pro CHKO Beskydy

Beskydy jsou rozsáhlou lesnatou horskou oblastí s typickou hospodářskou krajinou, kulturou a architekturou na západním okraji Karpat, jejíž současnou pestrost a krásu stovky let spoluutvářely síly přírody a horských hospodářů. Nabízejí nejen klidnou krásu valašských pasek, ale i úchvatnou hloubku horských pralesů, jejichž kombinace probouzí úctu k těžké práci dávných hospodářů a pokoru před silou divokých hor.

Dílčí sdělení pro Dům přírody Beskyd

- a. Koruna Beskyd tvořená **nejvyššími vrcholy** přitahuje **návštěvníky** a je domovem **plachých druhů** živočichů horských lesů.
  - a.1. Nejvyšší **vrcholy** Beskyd **lákají statisíce návštěvníků**, kteří se zde kvůli velké návštěvnosti **ne cítí příjemně**. Více než 600 tisíc návštěvníků je na tak malou plochu extrémně moc.
  - a.2. **Vrcholy nad 1200 m. n. m** jsou v Beskydech **jen čtyři** a **vzácné druhy** na ně vázané (tetřev, jeřábek, velké šelmy) **nemají kam** před lidmi **utéct**. Lidé a divoká zvířata se musí o vrcholy podělit.
  - a.3. Masivní zátěž působená návštěvníky je významnějším erozním činitelem než voda a mráz.
- b. Pro mnoho plachých lesních druhů živočichů je jedinou šancí na přežití **existence "klidových zón"**, v nichž nejen **omezíme** své rekreační a sportovní aktivity, ale i **upravíme** způsoby hospodaření.
  - b.1. Velmi citlivé a plaché druhy živočichů z území **mizí již při ojedinělém vyrušování** přítomností návštěvníků. Těmto druhům nejvíce pomůžeme, když do vybraných částí území vůbec nevstoupíme.

- b.2. Místa, v nichž je **přítomnost návštěvníků** Beskyd **nežádoucí**, jsou pouhým **zlomkem jejich celkové rozlohy** a ve většině případů jimi neprocházejí značené turistické trasy.
- c. Velké plochy lesů v povodí Morávky a Ostravice zachytávají **mnoho čisté vody**, kterou pije **velká část obyvatel Ostravska**.
- c.1. Beskydy jsou jednou ze **srážkově nejbohatších oblastí v ČR**. **Dešťová voda** a voda z tajícího sněhu **sytí** mnohé beskydské **prameny a řeky**.
- c.2. Řeky odtékající z **čistého a lesnatého území Beskyd** jsou zachytávány v přehradách, jejichž voda **proudí do vodovodní sítě** Severní Moravy.
- c.3. Když budeme **kvalitně a šetrně hospodařit** v beskydské krajině, bude **dost kvalitní a čisté** vody pro **obyvatele** podstatné části Severní Moravy.
- d. Velké **plochy** (dnes strádajících) **smrkových lesů** vznikající **od 19. století** hlavně kvůli sklárnám, hutím a dolům.
- d.1. I přesto, že je krajina v Beskydech **velmi lesnatá**, je její velká část **člověkem významně pozměněná**.
- d.2. **Smrk** se v druhé polovině **19. století stal** díky svým vlastnostem **významnou** a hospodářsky preferovanou dřevinou, která byla ve velkém využívána k **zalesňování více než sto let**. A to i v místech, která pro něj nejsou nejprůzračnější.
- d.3. Smrkové **monokultury** jsou zejména v obdobích sucha či ve znečištěném prostředí **napadány chorobami a škůdci**, kteří způsobují jejich úhyn.
- d.4. Druhově **pestrý les** má šanci **odolávat** všem změnám prostředí. Změny v lesním hospodaření probíhají již mnoho let, ale **než budou všechny chyby z minulosti** viditelně napraveny, uplynou ještě **desítky let**.
- e. **Beskydy jsou** díky příhodným přírodním i kulturním podmínkám **krajinou lidí a šelem**.
- e.1. Horská oblast na hranicích se Slovenskem je domovem **všech našich druhů velkých šelem**.
- e.2. Velké šelmy sice někdy komplikují práci hospodářům, ale ti se **s nimi učí žít**.
- e.3. Velké šelmy v horské krajině mohou pomoci **udržovat** populace mnoha druhů savců ve stavu, kdy **nepoškozují** lesní porosty nad únosnou mez.
- f. **Valašské hospodaření** vytvořilo jedinečnou **pestrou** mozaiku luk, pastvin a lesů
- f.1. **Drobná hospodářství** stoupající vysoko k horským hřebenům vydobytá v těžkých horských podmínkách jsou udržována **prací generací** hospodářů.
- f.2. **Pestrá mozaika luk, pastvin a lesů** je domovem mnoha **vzácných druhů**, například vstavačů či motýlů. Odraz této pestrosti můžeme nalézt také ve zvuku valašské krajiny tvořeném hlasy ptáků, kobylek či sarančat, který se z ní line.
- f.3. **Bez hospodářů** a jejich každoroční práce **krajina chudne**. Čím pestřejší jsou způsoby hospodaření v krajině, tím pestřejší je život v ní.

g. Vzácné druhy rostlin a živočichů **dokáží žít vedle nás**, pokud se jen trochu **uskromníme**.

g.1. **Mokřiny, meze a křoviny** nejsou jen technickým problémem při hospodaření. Jsou i velmi **důležitými** prvky zajišťujícími **pestrost a stabilitu** hospodářské krajiny.

g.2. Zdánlivý nepořádek v lesích způsobený ponechanými větvemi a soušemi není ostudou hospodáře. Naopak je důkazem toho, že hospodář nemyslí jen na zisk, ale i na to, že **odumřelé dříví** v lese **poskytuje život** mnoha druhům organismů, bez nichž by byl les pouhou plantáží na dřevo.

Prostředky interpretace

Návrh prostředků

Na dalších stránkách jsou uvedeny možné interpretační prostředky, které by mohly v expozicích DPB ilustrovat jednotlivá dílčí sdělení. Vzhledem k tomu, že vnější i vnitřní expozice DPB bude vznikat jako expozice autorská, není tento výčet vyčerpávající a závazný. Jedná se o inspiraci pro tvůrce expozice. Důležitý je zejména popis interpretačních cílů u jednotlivých sdělení, který je pro tvorbu jednotlivých prostředků řídicí. Jednotlivá dílčí témata byla seřazena podle míry důležitosti pro lokalitu umístění připravovaného Domu přírody.

		Interpretační cíle	Možné prostředky interpretace
a. Koruna Beskyd tvořená nejvyššími vrcholy přitahuje návštěvníky a je domovem plachých druhů horských lesů.	a.1. Nejvyšší vrcholy Beskyd lákají statisíce návštěvníků , kteří se zde kvůli velké návštěvnosti necítí příjemně . Více než 600 tisíc návštěvníků je na tak malou plochu extrémně moc.	<ul style="list-style-type: none"> • Uvědomit si míru extrémní zátěže nejvyšších vrcholů. • Ztotožnit se se systémem přístupných a nepřístupných oblastí ve vrcholových partiích. • Přijmout pravidla pohybu návštěvníků v CHKO. 	Například namodelování situace (kolik se vás vejde na vyznačený kruh) v expozici.
	a.2. Vrcholy nad 1200m. n. m jsou v Beskydech jen čtyři a vzácné druhy na ně vázané (tetřev, jeřábek, velké šelmy) nemají kam před lidmi utéct . Lidé a divoká zvířata se musí o vrcholy podělit.	<ul style="list-style-type: none"> • Pochopit ojedinělost významných vrcholů Beskyd. 	Například venkovní expozice s živými tetřevy.
	a.3. Masivní zátěž návštěvníky je významnějším erozním činitelem než voda a mráz.	<ul style="list-style-type: none"> • Uvědomit si sílu vlivu masy návštěvníků. • Ztotožnit se s technickými úpravami exponovaných tras. 	Například obrazová dokumentace erozí postižených míst v expozici. Animace vývoje. Srovnání droliny, říčního a antropogenního štěrku na prostorových exponátech. Ve vnější expozici štěrkový chodník a vzorek stejně starého nesešlapávaného štěrku atp.

Dílčí sdělení		Interpretační cíle	Možné prostředky interpretace
<p>b. Pro mnoho plachých lesních druhů živočichů je jedinou šancí na přežití existence "klidových zón", v nichž nejen omezíme své rekreační a sportovní aktivity, ale i upravíme způsoby hospodaření.</p>	<p>b.1. Velmi citlivé a plaché druhy živočichů z území mizí již při ojedinělém vyrušování přítomností návštěvníků. Těmto druhům nejvíce pomůžeme, když do vybraných částí území vůbec nevstoupíme.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ztotožnit se s existencí klidových zón a jejich rozmístěním. • Akceptovat fakt, že v některých částech hor je přítomnost lidí nežádoucí. 	<p>Průvodcované exkurze vybranými lokalitami v blízkosti DP. Venkovní expozice s živými tetřevy.</p>
	<p>b.2. Místa, v nichž je přítomnost návštěvníků Beskyd nežádoucí, jsou pouhým zlomkem jejich celkové rozlohy a ve většině případů jimi neprocházejí značené turistické trasy.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Uvědomit si, v jak malé části Beskyd je nežádoucí přítomnost lidí. • Pochopit potřebnost dodržování omezení návštěvnosti klidových zón a respektovat je. 	<p>Interaktivní mapa s rozmístěním klidových zón, případně i s jejich zaměřením. Stezka „kapesní“ divočinou za humny (například fragmentem přírodě blízkého lesa ve svahu pod vodní nádrží Morávka). Průvodcované exkurze vybranými lokalitami.</p>

Dílčí sdělení	Interpretační cíle	Možné prostředky interpretace	
<p>c. Rozsáhlé plochy lesů v povodí Morávky a Ostravice zachytává mnoho čisté vody, kterou pije velká část obyvatel Ostravska.</p>	<p>c.1. Beskydy jsou jednou ze srážkově nejbohatších oblastí v ČR. Dešťová voda a voda z tajícího sněhu sytí mnohé beskydské prameny a řeky.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Uvědomit si, že lesnaté horské území se chová jako rezervoár vody (je jako houba). • Pochopit, že sníh není jen zdrojem zimní zábavy, ale že čistý sníh je budoucí pitnou vodou. 	<p>Například srovnání množství srážek spadlých na metr čtvereční na jižní Moravě a na Lysé hoře na prostorovém modelu v reálné velikosti. Porovnání s roční spotřebou člověka.</p>
	<p>c.2. Řeky odtékající z čistého a lesnatého území Beskyd jsou zachytávány v přehradách, jejichž voda proudí do vodovodní sítě Severní Moravy.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Uvědomit si klíčový význam Beskyd pro zásobování vodou v ostravské aglomeraci. 	<p>Zde se nabízí využití potoků a vodních děl v zahradě k demonstraci vodohospodářského systému. Zde je přímá spojitost s tématy d.; g.; h.1. zejména při interpretaci těchto dílčích témat ve venkovní expozici.</p>
	<p>c.3. Když budeme kvalitně a šetrně hospodařit v beskydské krajině, bude dost kvalitní a čisté vody pro obyvatele z podstatné části Severní Moravy.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Pochopit, jaká je závislost mezi množstvím a kvalitou vody a k přírodě pestrým šetrným hospodařením v krajině. • Pochopit, že otázka ochrany CHKO Beskydy není jen ochrana vzácných druhů rostlin a živočichů, ale že se jedná i o ochranu důležitého přírodního zdroje. 	<p>Zde se nabízí využití potoků a vodních děl v zahradě k demonstraci vodohospodářského systému doplněného o namodelování vlivu hospodaření v krajině.</p>

Dílčí sdělení	Interpretační cíle	Možné prostředky interpretace	
<p>d. Velké plochy (dnes strádajících) smrkových lesů vznikající od 19. století hlavně kvůli sklárnám, hutím a dolům.</p>	<p>d.1. I přesto, že je krajina v Beskydech velmi lesnatá, je její velká část člověkem významně pozměněná.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Uvědomit si, že rozsáhlé smrčiny ve středních nadmořských výškách jsou výsledkem téměř dvoustleté lidské práce. 	<p>Možno využít historických fotografií, psaných svědectví atd. (například obrazová i písemná ilustrace kácení pralesních porostů v díle R. Jandy či záznamy z hospodářských knih a kronik). Interaktivní časová mapa proměny porostů.</p>
	<p>d.2. Smrk se v druhé polovině 19. století stal díky svým vlastnostem významnou a hospodářsky preferovanou dřevinou, která byla ve velkém využívána k zalesňování více než sto let. A to i v místech, která pro něj nejsou nejpříznivější.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Vnímat různé vlastnosti dřevin a jejich odlišné životní nároky. • Uvědomit si, že těžba dříví v hospodářském lese je normální. 	<p>Příklady různého využití jednotlivých dřevin jak v minulosti, tak dnes. Možnost tematického zapojení lesních řemesel. Dřevěná knihovna s výřezy dřev. Mobilizér z konkrétních druhů stromů včetně jednoduchých popisů. Propojení s d.3</p>
	<p>d.3. Smrkové monokultury jsou zejména v obdobích sucha či ve znečištěném prostředí napadány chorobami a škůdci, kteří způsobují jejich úhyn.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Pochopit důvody současného nedobrého stavu smrkových lesů v Beskydech. 	<p>Interaktivní mapový model chřadnoucího porostu (složení porostu – > srážky –> chřadnutí). Zakomponování příčin do mapového modelu (plocha změny, exhaláty, sucho...)</p>
	<p>d.4. Druhově pestrý les má šanci odolávat všem změnám prostředí. Změny v lesním hospodaření probíhají již mnoho let, ale než budou všechny chyby z minulosti viditelně napraveny, uplynou ještě desítky let.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Uvědomit si, že v pestrosti lesa je záruka větší odolnosti lesa proti chorobám a škůdcům. • Pochopit, že obnova lesního porostu je otázkou desítek let. 	<p>Model stability lesního porostu (mechanický nebo počítačový). Časová řada změny porostu a srovnání s lidským životem. Letokruhový výřez z mohutného kmene. Preparované kořenové systémy smrku, jedle a buku.</p>

Dílčí sdělení		Interpretační cíle	Možné prostředky interpretace
e. Beskydy jsou díky přírodním i kulturním podmínkám krajinou lidí a šelem.	e.1. Horská oblast na hranicích se Slovenskem je domovem všech našich druhů velkých šelem.	<ul style="list-style-type: none"> • Uvědomit si, že lokální populace velkých šelem v Beskydech jsou závislé na stavu jejich populací na Slovensku a v Polsku. • Pocítit hrdost na to, že Beskydy jsou krajinou šelem. 	Maskot a průvodce DPB – rys Výtvarná díla s motivy velkých šelem. Rysí stezka v zahradě. Stopy. Možnost hlášení výskytu podle stop. Propojení s dílčími tématy a.; h.
	e.2. Velké šelmy sice někdy komplikují práci hospodářům, ale ti se s jejich přítomností učí žít.	<ul style="list-style-type: none"> • Uvědomit si, že s velkými šelmami se dá žít ve společném prostoru. • Pochopit, co vše můžou hospodáři dělat pro ochranu svých hospodářských zvířat a co už je protizákonné. • Uvědomit si, že za škody na hospodářských zvířatech způsobené chráněnými šelmami je poskytována náhrada. 	Komiks. Propojení s dílčími tématy a.; h.
	e.3. Velké šelmy v horské krajině mohou pomoci udržovat populace mnoha druhů savců ve stavu, kdy nepoškozují lesní porosty nad únosnou mez.	<ul style="list-style-type: none"> • Pochopit význam velkých predátorů v přírodě. • Uvědomit si, že vysoké stavy spárkaté zvěře poškozují les. 	Komiks. Propojení s dílčími tématy a.; h.

Dílčí sdělení		Interpretační cíle	Možné prostředky interpretace
f. Valašské hospodaření vytvořilo jedinečnou pestrou mozaiku luk, pastvin a lesů	f.1. Drobná hospodářství stoupající vysoko k horským hřebenům vydobytá v těžkých horských podmínkách jsou udržována prací generací hospodářů.	<ul style="list-style-type: none"> Uvědomit si, že současná pestrost krajiny se bez trvalé lidské práce neudrží. 	Venkovní expozice graduující od modelu hospodářské krajiny po model lesních komplexů. Hřiště – skládání kamenice.
	f.2. Pestrá mozaika luk, pastvin a lesů je domovem mnoha vzácných druhů , například vstavačů či motýlů. Odraz této pestrosti můžeme nalézt také ve zvuku valašské krajiny tvořeném hlasy ptáků, kobylek či sarančat, který se z ní line.	<ul style="list-style-type: none"> Pochopit, že pestrost krajiny je příčinou pestrosti druhů rostlin a živočichů. Uvědomit si, že tichá krajina je nezdravá krajina. 	Ve venkovní expozici prvky jako pastvina s křovinami, květnatá louka, mokřad, remíz, les... s potenciálem oživení různými druhy. Ve vnitřní expozici přiřazování zvuků Beskyd k obrazům (neomezovat se jen na ptáky, zařadit i obojživelníky, rovnokřídlé, bzučení různých druhů hmyzu, zvuky hospodářů v krajině...). Možnost práce s časovými vrstvami u zvuků v krajině.
	f.3. Bez hospodářů a jejich každoroční práce krajina chudne . Čím pestřejší jsou způsoby hospodaření v krajině, tím pestřejší je život v ní.	<ul style="list-style-type: none"> Pocítit respekt k nelehké práci hospodářů minulých i současných. Uvědomit si, že pouze pestrá paleta hospodářských přístupů kombinovaná s velkým množstvím samostatných hospodářů je zárukou velké rozmanitosti druhů rostlin a živočichů. 	Model zarůstání pastviny ve venkovní expozici. Venkovní expozice graduující od modelu hospodářské krajiny po model lesních komplexů.

Dílčí sdělení		Interpretační cíle	Možné prostředky interpretace
g. Vzácné druhy rostlin a živočichů dokáží žít vedle nás , pokud se jen trochu uskromníme .	g.1. Mokřiny, meze a křoviny nejsou jen technickým problémem při hospodaření. Jsou i velmi důležitými prvky zajišťujícími pestrost a stabilitu hospodářské krajiny.	<ul style="list-style-type: none"> • Uvědomit si význam prvků zpestřujících krajinu. 	Ve venkovní expozici prvky jako pastvina s křovinami, květnatá louka, mokřad, kamenice, remíz, les...
	g.2. Zdánlivý nepořádek v lesích způsobený ponechanými větvemi a soušemi není ostudou hospodáře. Naopak je důkazem toho, že hospodář nemyslí jen na zisk, ale i na to, že odumřelé dříví v lese poskytuje život mnoha druhům organismů, bez nichž by byl les pouhou plantáží na dřevo.	<ul style="list-style-type: none"> • Smířit se s faktem, že rostliny a živočichové lidská měřítká pořádku a řádu nesdílejí. • Pochopit, že odumřelé stromy a tlející větve jsou prostorem k životu pro mnohé druhy organismů. 	Ve vnitřní expozici prostorové exponáty kmenů v různém stádiu rozpadu s „kukátky do života“. Propojení se všemi dílčími tématy zmiňujícími pestrost.

Jednotlivá dílčí interpretační témata by neměla být interpretována samostatně, nýbrž ve vzájemně propojených na sebe navazujících komplexech. Jednotlivé prostředky interpretace nemusí nutně sloužit pouze k interpretaci jednoho dílčího tématu, je nanejvýš žádoucí, aby navazující témata byla interpretována společně tak, aby docházelo k vzájemnému posilování efektu interpretace.